Ольга Животовська

ТЕМА РІДНОЇ МОВИ В ОСМИСЛЕННІ ДМИТРА ПАВЛИЧКА (на прикладі поезій 1990-х – початку 2000-х років)

Багатогранна змістом, різноманітна, вишукана формою, динамічна, енергійна, новаторська поезія Дмитра Павличка ось уже понад півстоліття діє, впливає на українське суспільство. Здавалося б, її головні націєвиховні масиви давно скристалізувалися в моноліт, на який поступово нарощуються похідні чи побічні теми, мотиви, образи. Але ніколи не встигаєш звикнути до цього, бо, керована потужним інтелектом, творча енергія цього таланту подвигає на нові, інколи суперечливі та важливі творчі одкровення. «Знак довершеності несе насамперед його думка – ідея, що, приваблює читача не словесним оформленням, а тим, що пропонує можливість співмислення, співпраці з автором» [2, с. 4].

З новою силою творчість Дмитра Павличка заяскріла у час становлення та розбудови української державності. У цей час вийшли такі його збірки: «Рідна мова» (1994) [9], «Покаянні псалми» (1994) [9], «За нас» (1995) [3], «Золоте ябко» (1998) [5], «Наперсток» (2002) [6], «Рубаї» (2003) [7], «Ялівець» (2004) [9].

Патріот по духу і крові Дмитро Павличко у багатьох своїх поетичних творах торкається такої актуальної в усі часи теми – теми рідної мови. Людина може користуватися у житті кількома мовами залежно від її здібностей, нахилів і прагнень. Але найкраще, найдосконаліше вона повинна володіти рідною мовою. Рідна мова – це невід'ємна частка Батьківщини і чарівний інструмент, на звуки якого відгукуються найтонші і найніжніші струни людської душі. Та, на жаль, спостерігаємо інше:

Двадцять перший вік. Юрма.
Слів чужих ловлю окруху.
Є держава, та нема
Батьківщини мого духу (Мова) [4].

Рідна мова не тільки зберігає світлі спогади з життя людини та зв'язує її з сучасниками. У ній чується голос предків, відлунюють перегорнені сторінки історії свого народу.

Український народ завжди ставився з великою пошаною, вірою та любов'ю до своєї мови, яка була йому на тернистих шляхах поневірянь у сумній минувшині і за єдину зброю, і за єдину втіху. Така думка знаходить своє втілення і в сонетах Д. Павличка. Ліричний герой сонету «О рідне слово, хто без тебе я?» небезпідставно стверджує, що людина, яка забула мову своїх батьків, перетворюється на «кретина-стилягу», «мертвяка», «прах, купу жалюгідного рам'я», тобто вона втрачає найдорожче – духовну сутність [1, с. 122]. І хоча ліричного героя тривожить думка, чи не загине рідна мова, він вірить, що вона виживе, як уже не раз траплялося в історії українського народу:

Так не засни в запиленому томі,
В наткнутій коленкоровій труні –
Дзвени в моїм і правнуковім домі! [1, с. 122].

У сонеті «Якби я втратив очі, Україно...» автор переконаний, що можна жити, не бачачи краси рідного краю, його плес, ясенів, Дніпра. Це трагічно, але солов'їна мова народу компенсувала б цю фізичну ваду сяйвом слова, його звучанням. А от глухота – найважчий удар, бо пафосно стверджує поет:

...материнської не чути мови –
Ото була б загибель – смерть моя [1, с. 123].

Отож, зерна любові до рідної мови повинні прорости у серці кожної людини і заколоситися плідною нивою. Бо Слово живе, воно зародилося з Любові, воно сильне, бо зросло на Вірі. Слово віще, бо несе під серцем Надію, як дитя. Слово чесне, бо освячене Правдою. Слово заповітне, бо покликане здобути Волю:

Народе, ти живеш віки в своїм глаголі,
Не дай скалічити промовисті уста,
Бо мова – то кордон землі твоєї волі,
Твоя держава й честь, душа твоя свята! (Орда) [8].

Розмірковуючи про відповідальність митця за свої творіння, Д. Павличко стверджує, що тільки той може називатися поетом, хто дає слову «співаючу, сміливу душу». Він найбільше боїться бути творцем «облудного вірша», що вмирає разом із голосом поета (сонети «Голос» і «Творчість») [1, с. 123].

Список використаних джерел:

1. Бернадська Н. І., Задорожна С. В. Сонети Павличка про рідну мову // Бернадська Н. І., Задорожна С. В. Українська література. – К. : «Феміна», 1995. – С. 121–123.
2. Лубківський Р. Сповідь. Молитва. Присяга: Літературний портрет Дмитра Павличка / Р. Лубківський. – К. : Веселка, 2004. – 31 с.
3. Павличко Д. За нас / Д. Павличко. – К. : Рада, 1995. – 36 с.
4. Павличко Д. Зелені свята / Д. Павличко // Літературна Україна. – 2005. – 16 червня.
5. Павличко Д. Золоте ябко : поезії. – К. : Основи, 1998. – 207 с.
6. Павличко Д. Наперсток / Д. Павличко. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 56 с.
7. Павличко Д. Рубаї / Д. Павличко. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 96 с.
8. Павличко Д. Сонети / Д. Павличко // Літературна Україна. – 2006. – 2 березня.
9. Павличко Д. Ялівець / Д. Павличко ; упор., передмова Р. Лубківського. – К. : Веселка, 2004. – 286 с.